

DR. AZARY ÁKOS

1850–1888

Orvos-sebészdoktor, állatorvos, nyilvános rendes tanár, a M. kir. Állatorvosi Tanintézet belgyógyászati tanszékének a vezetője 1882-től 1888-ig; az állatjárványtan és állat-egészségügyi rendészet magántanára 1886-tól 1887-ig. Rövid ideig tartó munkásságával a tanintézetben a belgyógyászat oktatása és művelése terén új korszakot teremtett.

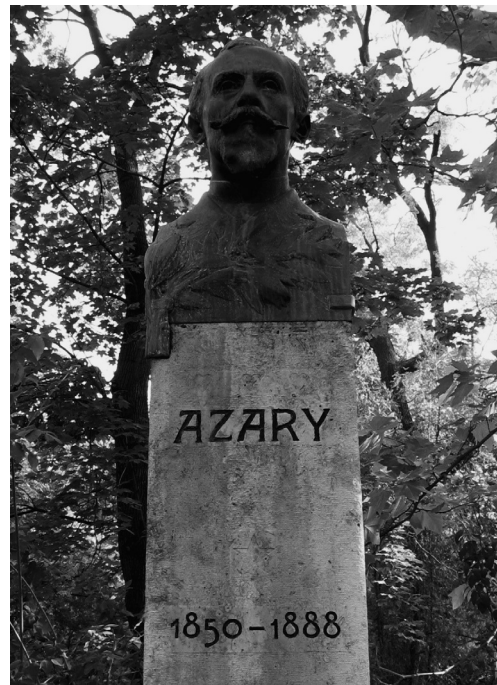
Azary Ákos 1850. április 27-én született Verbiáson (Bereg vármegye). Középiskoláit az ungvári gimnáziumban, orvosi tanulmányait Pesten végezte, ahol 1874-ben doktori oklevelet nyert. Már 1873-ban gyakornokká, 1875-ben pedig segéddé nevezték ki a budapesti Tudományegyetem gyógyszerzeti és kórtani intézetéhez, Balogh Kálmán tanár mellé. Ebben az állásában négy évet töltött; itt végzett komoly tanulmányairól tanúskodnak értekezései, amelyek a gyógyszerhatástan és az általános kórtan fontos kérdéseivel foglalkoznak. Nagy része volt a Balogh-féle orvosi műszótár és a magyar gyógyszerkönyvhöz kiadott kommentár kidolgozásában. A boszniai hadjáratban mint közös hadseregbeli főorvos vett részt. A hadjáratból visszatérve, 1879-ben a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, 1880-ban pedig az orvoskari tanártestület (Schordann-ösztöndíjjal) állatorvosi tanulmányok végett külföldre küldte. A kormányzat ezzel módot nyújtott arra, hogy magát az állatorvos-tudományban kiké-

pezze. Csakhamar Európa leghíresebb intézeteiben, Berlinben, Münchenben és Alfortban munkálkodott. Tanulmányútja idején a szakirodalmat kísérletes vizsgálatokkal, így többek között az actinomycosisról írt munkájával gazdagította. Hazatérve, 1881-ben állami állatorvosnak nevezték ki, s szolgálatra részint a M. kir. Állatorvosi Tanintézethez, részint a mezőhegyesi méneparancsnoksághoz osztották be. Az előbbi helyen a belgyógyászat előadásával bízták meg, az utóbbi helyen alkalom nyílt gyakorlati tapasztalatai gazdagítására. Zlamál Vilmos visszavonulása után, 1882-ben a belgyógyászati tanszékre nyilvános rendes tanárrá nevezték ki. Az 1886/87-es tanévben az állatjárványtan és állat-egészségügyi rendészet című tantárgy magántanára lett. Azary tehetségét Tormay Béla és Thanhoffer Lajos vette észre elsőként. Csaknem kizárólag e két tudósnak köszönhető, hogy sikerült Azaryt a tudomány számára megtartani. Tormay, a M. kir. Állatorvosi Tanintézet akkori igazgatója és későbbi újjáalakítója, minden befolyását érvényesítette Azary érdekében. Az ő kinevezése révén a tanintézet olyan belgyógyász-klinikust kapott, aki a klinikai szakoktatást magas színvonalra emelte. Azary klinikája egyenrangúvá lett Európa bármely klinikájával.

Azary alkalmazta először következetesen a modern tudomány minden eszközével felszerelve a belgyógyászati fizikai vizsgálatokat. Ő alkalmazta először mind diagnosztikai, mind terápiai célokra a galvanikus áramot, a szemtücri vizsgálatot, elkészítette a róla elnevezett plessimétert, ő adott lehetőséget az uroszkópiai vizsgálatokra is. Felkarolta a modern bakteriológiai gondolkodást; oltásokkal foglalkozott olyan időben, amikor az orvosok még mindenütt kételkedőn és gyanakvón szemlélték az ilyen törekvéseket. A veszettség elleni védőoltásokat már akkor szép sikerrel végezte, amikor arra – talán a francia szakembereket kivéve – egész Európában senki sem gondolt.

Széles körű és magas előképzettséggel, nemes lelkesedéssel, modern szellemenben oktatta tantárgyát. Az alapos fizikai vizsgálatra fektetve a fő súlyt, hallgatóiból alapos észlelőket iparkodott nevelni. Irodalmi olvasottságával, széles körű tapasztalataival, önálló vizsgálati eredményeivel egészítve ki előadásait, tudományos szellemet árasztott maga körül, emellett a tudomány új gyakorlati vívmányait is megismertette hallgatóival. A vezetése alatt álló kóroda a szó szoros, tudományos értelmében klinika volt. A kórházi betegek, amellett, hogy a tanítás céljait szolgálták, egyúttal a tudományos kísérletezések alanyai is voltak; mindezek a hallgatók jelenlétében és azok segédkezése mellett történtek, s így nagyban hozzájárultak a hallgatók tudományos irányú neveléséhez. Azary 1885-ben részletes javaslatot dolgozott ki intézményünk újjászervezésére, amellyel emelni kívánta képzésünk (4 éves) szakmai és társadalmi tekintélyét (felvételi követelmény a hat gimnáziumi osztály elvégzése; kérte a doktorrá

AZARY ÁKOS EMLÉKSZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN
(TELCS EDE ALKOTÁSA)

avatás jogát stb.). A merész javaslatok a felettes hatóság ellenzése miatt nem valósulhattak meg. Hutýra Ferenc későbbi reformterveinek az Azary-féle koncepció volt az alapja.

Tudományos munkálatainak csak kis része látott napvilágot. Semmit sem bocsátott ki ugyanis a kezéből, aminek helyességéről százsorosan meg nem győződött; ennek tudható be, hogy értékes észleletek és kísérleti eredmények egész halmaza maradt közlés nélkül. A megjelent munkái ezért csak kis részét képezik tényleges munkálkodásának.

Munkái közül meg kell említeni a következőket: *A házi állatok részletes kór- és gyógytana, 1. rész. Vizsgálati módszertan és előkészítés a kórodára; Részletes állatkór és gyógytani jegyzetek.*

Azary személyében intézményünk tanári kara nagy műveltségű, nagy tudású és széles látókörű egyéniséggel gazdagodott; belépése a M. kir. Állatorvosi Tanintézet kötelékébe új korszakot jelentett a belgyógyászat oktatása és művelése területén. Lelkes szószólója volt a tanintézet reorganizációját célzó törekvéseknek is.

Kétévi súlyos szenvedés után halt meg, 1888. július 20-án, Szobon; 38 éves volt.

A Magyar Országos Állatorvos Egyesület Azary Ákosnak, állatorvosi szakoktatásunk egyik legkiválóbb úttörőjének, a külföld által is elismert tudósnek 1905-ben maradandó emléket, szobrot (Telcs Ede alkotása) állított a főiskola kertjében. Ez volt az első emlékszobor.

Irodalom

- Liebermann Leo: Dr. Azary Ákos emléke. *Veterinarius*, 1891. 14. 2. 80–88.
- Hutýra Ferenc: Dr. Azary Ákos emlékezete. Beszéd, melyet az Azary-emlék leleplezési ünnepélyén mondott. *Állatorvosi Lapok*, 1905. 28. 24. 786–792.
- Az Állatorvostudományi Főiskola jubileumi évkönyve*. Állatorvostudományi Főiskola, Budapest, 1962. 162 p. 6 t.
- Azary Ákos (1850–1888). In *Magyar agrártörténeti életrajzok*. A–H. Szerk.: Für Lajos–Pintér János. Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest, 1987. 65–67.